

Mestna občina Ljubljana  
Zoran Janković, župan  
Mestni trg 1, 1000 Ljubljana  
telefon: 01 306 10 10, faks: 01 306 12 14



Številka: 622-24/2014-1

Datum: 15 -09- 2015

Mestna občina Ljubljana  
Mestni svet

**ZADEVA:** Predlog za obravnavo na seji Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana

**PRIPRAVIL:** Mestna uprava Mestne občine Ljubljana,  
Oddelek za kulturo

**NASLOV:** Osnutek Odloka o razglasitvi nekdanje realke na Vegovi ulici 4 v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena

**POROČEVALKI:** mag. Mateja Demšič, sekretarka - vodja Oddelka za kulturo  
Miljana Smrdel, višja svetovalka na Oddelku za kulturo

**PRISTOJNO  
DELOVNO TELO:** Odbor za kulturo in raziskovalno dejavnost

**PREDLOG SKLEPA:**  
Mestni svet Mestne občine Ljubljana sprejme osnutek Odloka o razglasitvi nekdanje realke na Vegovi ulici 4 v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena.



Župan  
Mestne občine Ljubljana  
Zoran Janković

**Priloga:**  
- osnutek odloka z obrazložitvijo

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 - ORZVKD39, 90/12 in 111/13) ter 27. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 66/07 – uradno prečiščeno besedilo in 15/12) je Mestni svet Mestne občine Ljubljana na ..... seji ..... sprejel

**ODLOK**  
**o razglasitvi nekdanje realke na Vegovi ulici 4 v Ljubljani**  
**za kulturni spomenik lokalnega pomena**

1. člen

Za kulturni spomenik lokalnega pomena se razglasi enota dediščine (EŠD 404) Ljubljana - Realka ( v nadaljnjem besedilu: spomenik).

Spomenik obsega parcele številka \*26/2, \*26/3, \*26/4, \*26/5, \*26/6, \*26/7, \*26/8 in \*26/9, vse katastrska občina 1721 – Gradišče I.

2. člen

Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik lokalnega pomena: prva višja realna šola v Ljubljani, t. i. realka, predstavlja primer monumentalne arhitekture, zgrajene v neonormanskem slogu po načrtih dunajskega arhitekta Alexandra Bellona kot odmev monumentalnih palač ob dunajskem Ringu. Zgrajena je bila v obdobju 1871 - 1874 pod vodstvom stavbnih mojstrov Viljema Trea in Franca Faleschinija. Kipa personifikacij trgovine z Merkurjevo glasniško palico in tehnike z nakovalom, kladivom in zobatim kolesom ob vhodu sta delo dunajskega arhitekta Franza Mittelechnerja. Ljubljanska realka je imela v zgodovini velik pomen na področju šolstva. Čeprav po usmeritvi naravoslovna, je bila realka pomembna za splošni razvoj izobraženstva v Ljubljani. Veliko humanistov in umetnikov med dijaki dokazuje, da je realka širila dijakom duhovno obzorje in jih spodbujala k humanistično-kulturni ustvarjalnosti. Na njej so poučevali številni profesorji, ki so s pisanjem učbenikov in druge literature veliko doprinesli k širitvi slovenske strokovne literature in izobrazbe. Med najbolj znana imena štejemo prvega ravnatelja Mihaela Peternela, pisatelja Ferda Kozaka, zgodovinarja in zemljepisca Simona Rutarja, skladatelja Antona Foersterja, fizika Albina Belarja, ustanovitelja in vodjo prve slovenske potresne opazovalnice, ki je delovala v prostorih realke, in druge. Ljubljansko realko je obiskovalo veliko znanih slovenskih kulturnikov, umetnikov in znanstvenikov, med najbolj znanimi imeni so bili Ivan Cankar, Srečko Kosovel, Rihard Jakopič, Maks Fabiani, Slavko Pengov, Mile Klopčič, Jože Snoj in drugi.

Varovane sestavine spomenika so:

- konstrukcijska ter višinska in florisna zasnova stavbe,
- fasada in streha z arhitekturnimi prvinami in kiparskim okrasjem,
- vhodno stopnišče in predvrt s kovinsko ograjo,
- vhodna veža in triramno kamnito stopnišče z litoželezno ograjo, arhitekturnimi prvinami in kupolo s svetlobnikom,
- kamnito dvoramno stopnišče v severnem traktu,
- kamnito polžasto stopnišče z litoželezno ograjo v južnem delu osrednjega trakta,
- leseno stopnišče z litoželezno ograjo v stolpiču,
- telovadnica na dvorišču,
- vodnjak na dvorišču,
- spominska plošča dijakom in žrtvam okupatorja v 2. svetovni vojni in
- stavbno pohištvo: vhodna vrata, notranja vrata s podboji, okna in tlaki.

### 3. člen

Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:

- ohranjanje kulturnih, zgodovinskih, umetnostnozgodovinskih in arhitekturnih sestavin v celoti, v njihovi izvornosti in neokrnjenosti,
- ohranjanje osnovne namembnosti spomenika,
- ohranjanje obstoječih rab odprtega prostora, kjer te sledijo prvotni urbanistični zasnovi,
- podrejanje vseh posegov v spomenik in njegove dele ohranjanju varovanih sestavin v obliki, legi, gabaritih, konstrukciji, materialih, strukturi in barvni podobi,
- redno in strokovno vzdrževanje ter obnavljanje celote in varovanih sestavin spomenika,
- prepoved postavljanja ali gradnje trajnih ali začasnih objektov v območju spomenika, vključno z nadzemno in podzemno infrastrukturo ter nosilci reklam ali drugih oznak, razen kadar so ti nujni za učinkovito ohranjanje in prezentacijo ter funkcioniranje spomenika ali njegovih delov,
- pri tehničnem posodabljanju spomenika in zagotavljanju dostopa gibalno oviranim osebam je potrebno varovane sestavine spomenika ohranjati v največji možni meri.

### 4. člen

Lastnik mora po predhodni najavi omogočiti dostopnost spomenika javnosti tudi v delih, ki sicer javnosti niso namenjeni, vendar v meri, ki ne ogroža osnovnih funkcij ali varovanih sestavin spomenika.

### 5. člen

Za vse posege v spomenik, razen če zakon ne določa drugače, je potrebno predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: zavod).

### 6. člen

Pristojno sodišče po uradni dolžnosti zaznamuje v zemljiški knjigi status kulturnega spomenika na nepremičninah, navedenih v drugem odstavku 1. člena tega odloka.

### 7. člen

Meje spomenika so določene na digitalnem katastrskem načrtu v merilu 1:1000 in vrisane na topografskem načrtu v merilu 1:5000. Izvornika načrtov, ki sta sestavna dela tega odloka, hranita zavod in Mestna občina Ljubljana.

### 8. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 622-24/2014-1  
Ljubljana,

Župan  
Mestne občine Ljubljana  
*Zoran Janković*

**Obrazložitev**  
**osnutka Odloka o razglasitvi nekdanje realke na Vegovi ulici 4 v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena**

**Pravni temelj**

Temelja za sprejem **osnutka Odloka o razglasitvi nekdanje realke na Vegovi ulici 4 v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena** sta:

- 13. člen *Zakona o varstvu kulturne dediščine* (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 - ORZVKD39, 90/12 in 111/13, v nadaljnjem besedilu: zakon), ki določa vsebino akta o razglasitvi, ter
- 27. člen *Statuta Mestne občine Ljubljana* (Uradni list RS, št. 66/07 – uradno prečiščeno besedilo in 15/12), ki določa, da je sprejemanje statuta, odlokov in drugih aktov Mestne občine Ljubljana pristojnost Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana.

**Razlogi in cilji**

Konservatorji Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: zavod) so predlog za razglasitev nekdanje realke na Vegovi ulici 4 v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena pripravili zaradi ohranjanja in povečanja pričevalnosti kulturnih, zgodovinskih, umetnostnozgodovinskih in arhitekturnih vrednot, poveča njegovo prepoznavnost ter spodbudi učno in znanstvenoraziskovalno delo.

Cilj sprejetja akta je ohranjanje kulturnih, zgodovinskih, umetnostnozgodovinskih in arhitekturnih sestavin v celoti, v njihovi izvirnosti in neokrnjenosti.

**Ocena stanja**

Nekdanja realka stoji na Vegovi ulici 4 v neposredni bližini Kongresnega trga. Širšo okolico realke je močno zaznamoval potres l. 1895. Stavbe na Vegovi ulici, vključno z realko, so bile med potresom močno prizadete. Nekaj stavb je bilo porušenih do temeljev, na njihovem mestu pa so nastale nove, ki so dale Vegovi ulici pomemben pečat (Palača Univerze, NUK...). Stavba realke, postavljena vzdolž Vegove ulice, je pri popotresni obnovi pomembno vplivala na izhodišča za urejanje Vegove in postavitev Deželnega dvorca, današnje Univerze, nasproti realke.

Ljubljanska realka je bila ustanovljena leta 1852 kot ena od prvih osemnajstih realk v habsburški monarhiji, in sicer kot trirazredna nižja realka. Začasne prostore je zasedla v nekdanjem licejskem poslopju, kasneje pa še v Mahrovi hiši. Ves čas svojega delovanja se je soočala s prostorsko stisko in neprimernimi prostori. S pomočjo prizadevanj takratnega ravnatelja Tomasa Schreya in ljubljanskega župana dr. Jožefa Zupana je leta 1874 dobila nova šolsko stavbo na Vegovi ulici 4 v Ljubljani. Odkup zemljišča, izdelavo načrtov in samo gradnjo je ob 50. letnici obstoja in uspešnega delovanja financirala Kranjska hranilnica. Načrte za gradnjo realke je na podlagi štirih predlog, izbranih na natečaju leta 1870, izdelal dunajski arhitekt Alexander Bellon. Zgrajena je bila med letoma 1871 in 1874 pod vodstvom stavbnih mojstrov Viljema Trea in Franca Faleschinija. Šola je bila slovesno odprta 14. oktobra 1874.

Stavba je zgrajena v monumentalnem neonormanskem slogu po vzoru sočasnih monumentalnih palač ob dunajskem Ringu z dvema močno poudarjenima rizalitoma na vogalih stranskih traktov in s strešnim stolpičem. Glavni vhod je umeščen v osi simetrično zasnovane stavbe, med rizalitoma pa je v celi dolžini poslopja predvrt z litoželezno ograjo. Neoklasicistični figuralni plastiki ob vhodu, delo dunajskega kiparja Franza Mitterlechnerja, predstavljata leva personifikacijo trgovine z Merkurjevo glasniško palico, desna pa tehniko z nakovalom, kladivom in zobatim kolesom. V atiki v osi vhoda je umeščen grb Kranjske hranilnice s čebeljim panjem, ki ga obdajata sedeči alegoriji učenosti s knjigami, svitkom, pisalom in tablico, verjetno uvoženi iz Gradca. V notranjosti sta v osrednjem delu reprezentativna vhodna veža in triramno stopnišče, v stranskih traktih so razporejene učilnice in

kabineti. Na dvorišču sta šolska telovadnica in vodnjak, oblikovana v enakem arhitekturnem slogu kot šola.

V stolpiču šole, prvotno imenovanem observatorij, se nahajajo orgle s 14 registri, ki jih je leta 1935 Franc Jenko postavil v Hubadovo dvorano poslopja Glasbene matice Ljubljana na Vegovi ulici 5. Orgle so bile namenjene glasbenemu pouku in koncertnim dejavnostim, tako solističnim kakor tudi spremljevalnim, namreč spremljanje zbora ali orkestra v funkciji kontinua pri baročnih skladbah. Po 2. svetovni vojni, verjetno leta 1953, so bile zaradi prenove stavbe Glasbene matice Ljubljana prenesene v stolpič šole, kjer pa zaradi prostorske utesnjenosti niso več služile kot koncertno-izvajalski instrument, temveč le kot vadbeni instrument. Kot takšnega jih je uporabljala Akademija za glasbo. Danes je prostor zaprt zaradi dotrajanosti stopnišča.

Stavba nekdanje realke je svojo namembnost ohranila vse do današnjih dni. Od začetkov delovanja realke se je skozi čas zamenjalo več šolskih programov. Sprva je v njej delovala nižja, pozneje višja realka, ki se je večkrat preoblikovala in preimenovala. Od leta 1959 naprej je v njej delovala Tehniška šola za elektrotehniško stroko, katere naslednica je današnja Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija oziroma krajše Vegova Ljubljana.

Na ljubljanski realki so poučevali številni pomembni izobraženci, ki so s pisanjem različnih strokovnih študij, učbenikov ter druge literature veliko doprinesli k širjenju znanja in razvoju posameznih strok. Čeprav po usmeritvi naravoslovna je bila realka pomembna za splošni razvoj izobraženstva. Veliko humanistov in umetnikov med dijaki dokazuje, da je realka širila dijakom duhovno obzorje in jih spodbujala k humanistično-kulturni ustvarjalnosti. Med najbolj znana imena štejemo prvega ravnatelja Mihaela Peternela, pisatelja Ferda Kozaka, zgodovinarja in zemljepisca Simona Rutarja, skladatelja Antona Foersterja, fizika Albina Belarja, ustanovitelja in vodja prve slovenske potresne opazovalnice, ki je delovala v prostorih realke... Med najbolj prepoznavnimi nekdanjimi dijaki ljubljanske realke pa so bili: Rihard Jakopič, Maks Fabiani, Ivan Cankar, Srečko Kosovel, Fran Gerbič, Slavko Pengov, Marijan Zadnikar, Vladimir Šubic, Josip Mazi, Fran Jeran, Vladimir Lapajne, Slavko Pengov, Marijan Zadnikar, Mile Klopčič, Jože Snoj in drugi. Nekateri dijaki realke so v 2. svetovni vojni umrli. Tistim, ki so padli kot partizani in ilegalci, so leta 1952 odkrili spominsko ploščo v veži šole.

## **Poglavitne rešitve**

Osnutek Odloka o razglasitvi nekdanje Realke na Vegovi ulici 4 za kulturni spomenik lokalnega pomena je pripravljen v skladu drugim odstavkom 13. člena zakona, po katerem mora akt o razglasitvi obsegati:

- identifikacijo spomenika, vključno z določitvijo meje spomenika tako natančno, da so meje določljive v naravi in zemljiškem katastru,
- vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik,
- varstveni režim spomenika in
- morebitno obveznost javne dostopnosti spomenika.

Te določbe zakona so upoštewane v 1., 2., 3. in 4. členu osnutka odloka.

V 5. členu je določeno, da je potrebno (razen če zakon ne določa drugače) za vse posege v spomenik predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje zavoda.

V skladu z drugim odstavkom odstavkom 28. člena zakona kulturnovarstveno soglasje ni potrebno za:

- nujne posege na spomeniku ali dediščini, če so posegi neizogibno in nemudoma potrebni za odvrnitev nepredvidljive nevarnosti uničenja ali poškodbe spomenika ali dediščine ali za odvrnitev nevarnosti za ljudi in premoženje. O nujnem posegu je treba takoj po njegovi izvedbi obvestiti zavod in zaprositi za naknadno kulturnovarstveno soglasje,
- izvedbo raziskav, ki jih opravlja zavod v okviru javne službe.

V 6. členu je določeno, da se spomenik zaznamuje v zemljiški knjigi. Vpis v zemljiško knjigo se opravi po uradni dolžnosti.

Skladno z 12. členom zakona so bili lastnikom oziroma uporabniku spomenika - Elektrotehniško-računalniški strokovni šoli in gimnaziji Ljubljana, Vegova ulica 4, z dopisom št. 622-24/2014-2 dne 5. 12. 2014 predstavljeni razlogi za razglasitev stavbe za spomenik, osnutek akta o razglasitvi in kartografska dokumentacija. Ker je predlog zavoda predvidel tudi zaščito orgel v stolpiču nekdanje realke, je bilo gradivo z dopisom št. 622-24/2014 dne 10. 12. 2014 posredovano tudi Glasbeni matici Ljubljana in Akademiji za glasbo. V času od 10. 12. 2014 do 12. 1. 2015 smo prejeli odgovore vseh treh, in sicer, da se orgle v stolpiču ne zavarujejo kot del nepremičnega spomenika lokalnega pomena.

Predlagatelj je z mnenji seznanil zavod. Zavod je po proučitvi mnenja vseh treh z dopisom št. UZ-0094/1993-27-TA z dne 23. 1. 2015 zavrnil, nato pa, po sestanku dne 22. 3. 2015 s predstavnicom Akademije za glasbo, predstavniki Glasbene matice Ljubljana in ravnateljem Elektrotehniško-računalniške strokovne šole in gimnazije Ljubljana soglašal, da se orgle v stolpiču ne zavarujejo kot del nepremičnega spomenika lokalnega pomena. Zaradi zgodovinske in kulturne vrednosti orgel je zavod predlagal Muzeju in galerijam mesta Ljubljane razglasitev orgel za premični spomenik.

### **Grafično ali kartografsko gradivo**

Meje spomenika so določene na digitalnem katastrskem načrtu v merilu 1:1000 in vrisane na topografskem načrtu v merilu 1:5000. Izvirnika načrtov, ki sta sestavna dela tega odloka, hranita zavod in Mestna občina Ljubljana.

### **Ocena finančnih in drugih posledic sprejema akta**

Sprejetje predlaganega akta ne predstavlja dodatnih finančnih posledic za Mestno občino Ljubljana, spomenik ni v lasti Mestne občine Ljubljana.

Ljubljana, 26. marec 2015

Pripravila:

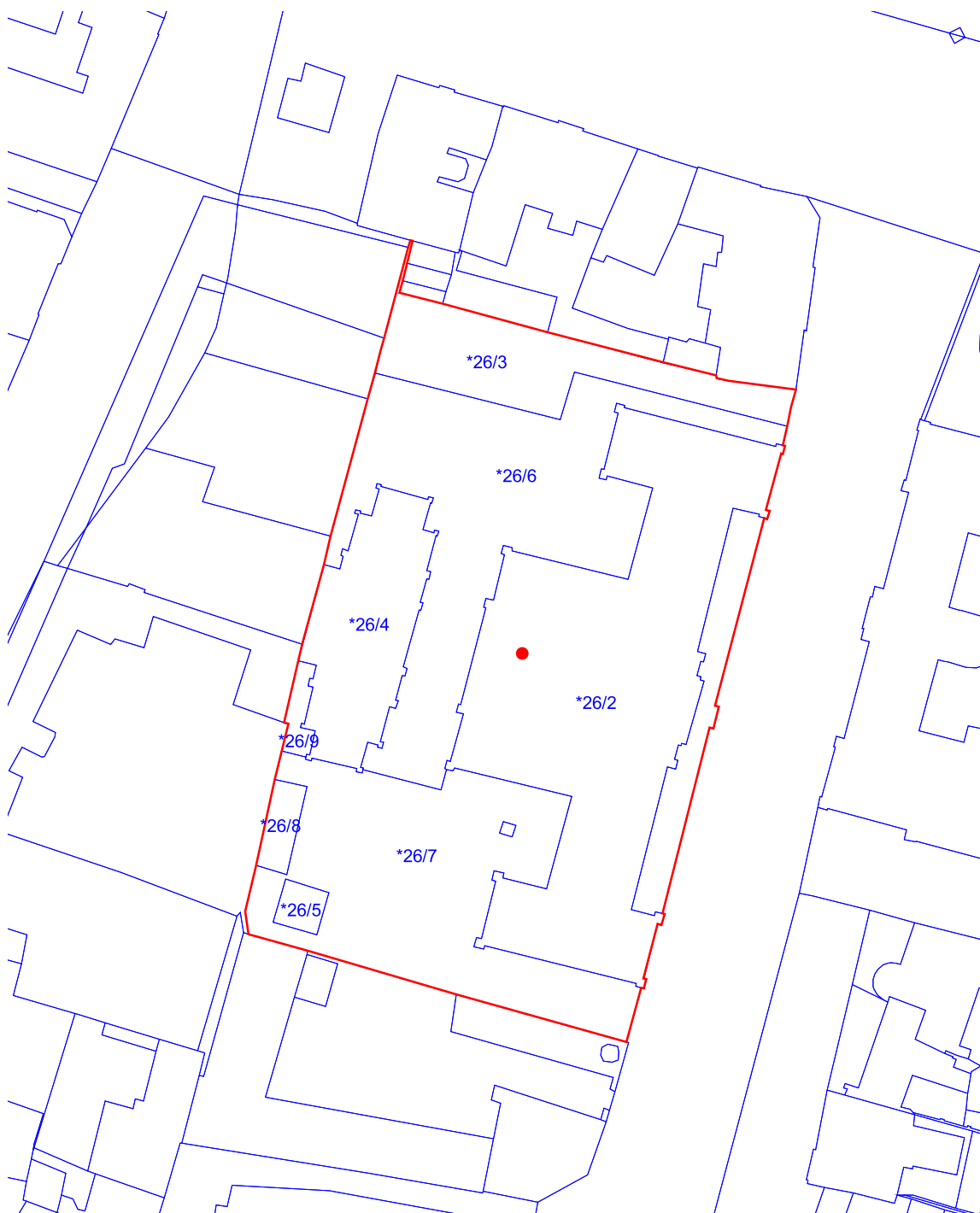
*Miljana Smrdel*

višja svetovalka I

[miljana.smrdel@ljubljana.si](mailto:miljana.smrdel@ljubljana.si), 01 306 48 43

*mag. Mateja Demšič*  
vodja oddelka

Datum izrisa : 22.8.2014



EŠD 404

- centroid kulturnega spomenika
- meja kulturnega spomenika

K.O. GRADIŠČE I

Vir podatkov:

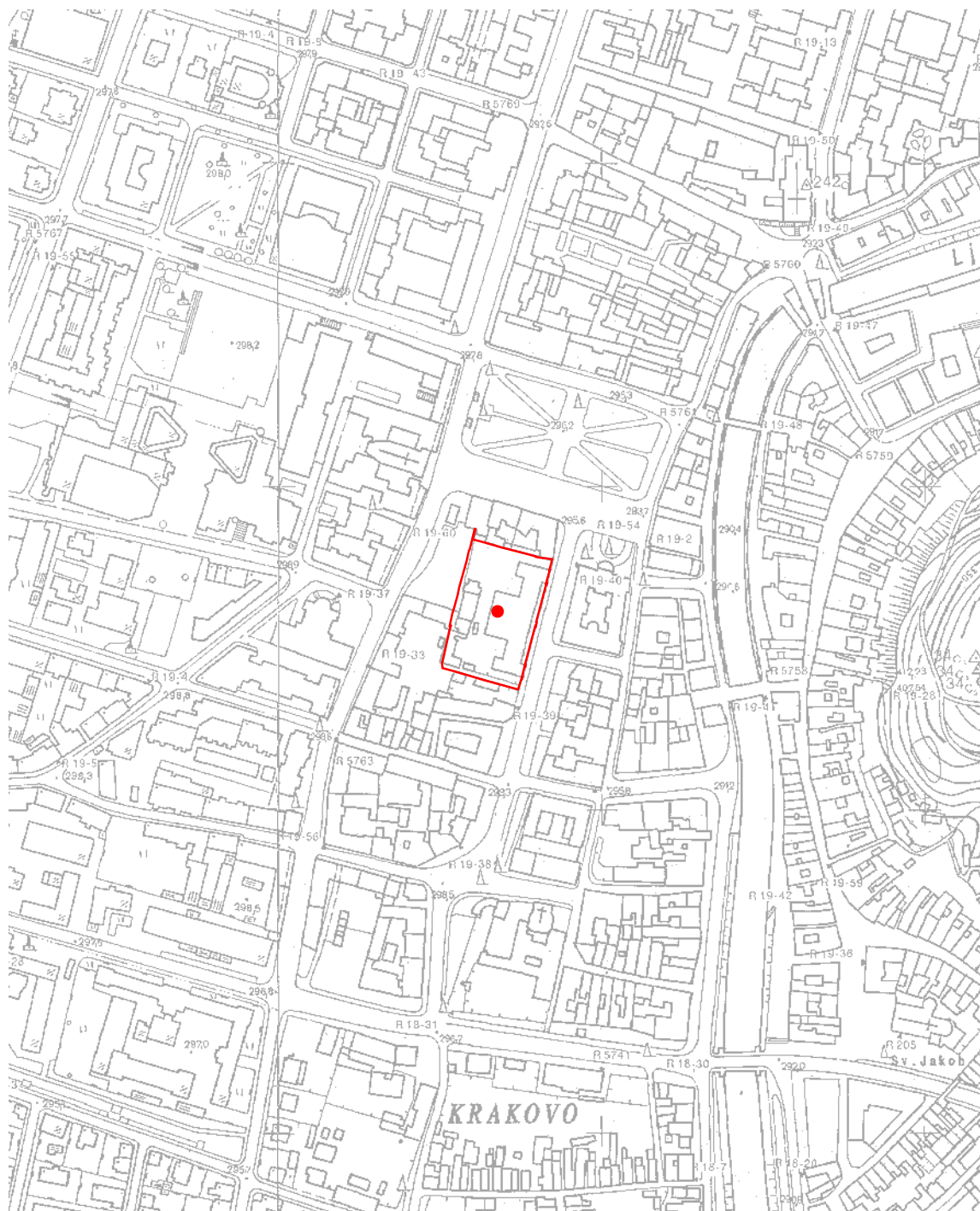
- Obvezni elementi predloga za razglasitev Realke v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena

Vir za kartografsko osnovo:

- Digitalni katastrski načrt, Geodetska uprava Republike Slovenije

Merilo: 1:1000

Datum izrisa : 22.08.2014



EŠD 404

- centroid kulturnega spomenika
- meja kulturnega spomenika

TTN5 LJUBLJANA-S 44

Vir podatkov:

- Obvezni elementi predloga za razglasitev Realke v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena

Vir za kartografsko osnovo:

- Temeljni topografski načrt 1 : 5000, 1 : 10 000, Geodetska uprava Republike Slovenije

Merilo: 1:5000